

Dopisi čitalaca

HAMID HADRIZUKIĆ, Sarajevo

DA LI JE UGROŽEN ŽIVOT LIPLJENA U RIJEKAMA BOSNE I HERCEGOVINE?

Znamo da je riba losos porijeklom iz rijeke Sibir, koji se slijevaju u Sjeverno ledeno more.

Isto tako znamo da naša plemenita riba lipljen vodi porijeklo od lososa.

Naš lipljen posjeduje izvjesne osobine, vjerovatno vezane za životne uslove u našim rijekama.

Istina, sva živa bića priroda je obdaruila izvjesnim osobinama, vezanim za život i opstanak u određenim uslovima.

Ako je ova prirodna potreba i pravilo za sva živa bića, da li se ono može primijeniti i na lipljena?

Da li je lipljenu potrebno preko cijele godine da ima u vodi u kojoj živi bar minimalnu količinu vode otpoljene od snijega — snježanice?

Nisam ihtiolog, ali sam stari strastveni ribolovac-sportaš, koji dugi niz godina stalno i isključivo lovim lipljena, pa me ono što navedoh i što ću navesti mnogo interesuje.

Na primjer: Zašto mrijestilišta lipljena uspijevaju u SR Sloveniji, a u Bosni i Hercegovini — ne?

Zašto ima lipljena u jednoj rijeci i jednoj njevoj pritoci, a u drugim ga pritokama te rijeke nema?

Zašto ima lipljena u pritoci jedne rijeke, a u samoj rijeci i ostalim pritokama ga nema?

Pogleda li čovjek svojim prostim okom, između tih rijeka i pritoka, njihove okoline, čistoće, obala,

podvodnih površina, nemaju nikave vidljive razlike, pa izgleda da su u svim tim rijekama uslovi za život lipljena povoljni i podesni.

Navest ću primjere:

Rijeka Usora i njena pritoka Blatnica;

Rijeka Lašva i njene pritoke Bila, Kruščica i Busovačka rijeka;

Rijeka Vrbas i sve njegove pritoke;

Rijeka Neretva više Konjica i sve njene pritoke.

Dugogodišnjim ličnim posmatranjem života, razvoja, umnožavanja i smanjenja brojnog stanja i nestanka lipljena u pojedinim rijekama BiH moje lično mišljenje je sljedeće:

Svaka bosansko-hercegovačka rijeka, čiji je izvor ispod planine-brda, na kome u *svako doba godine ima snijega — ima i lipljena*, a one rijeke, čiji su izvori ispod planina, na kojima preko cijele godine *nema snijega — nemaju ni lipljena*.

Budući se u Bosni i Hercegovini na nekim najvećim — vječitim snijegom prekrivenim planinama — pristupilo sjeći drvene mase (šume), nestalo je na njima i snijega preko ljeta, a u rijekama koje izviru ispod ovih planina — nestalo je i lipljena.

Primjer: Lašva izvire ispod Vlašić planine, vječitito prekrivene snijegom. U Lašvi ima lipljena.

Lašvina pritoka Bila, imala je do prije desetak godina bezbroj dobrog lipljena. Planina, ispod koje izvire ova rijeka, eksploatiše se i drvena masa se nemilice obara. Snijega ljeti na ovoj planini nestaje i sa njim i lipljena.

Kruščica, pritoka Lašve, oduvijek čuvena po bogatstvu pastrvom, izvire ispod planine, na kojoj

preko cijele godine nema snijega, pa uopšte nema lipljena. Čak i na ušću ove pritoke rijetko se nađe po koji lipljen, dok dalje nizvodno, na 20—30 metara, ima lipljena.

Slučaj sa Busovačkom rijekom, pritokom Lašve je isti kao i sa Kruščicom.

Vrbas izvire ispod vrhova planine Zec, vječito bijelih od snijega, a njegove pritoke ispod brda na kojima nema vječitog snijega.

Vrbas ima lipljena, a njegove pritoke ga nemaju.

Usora izvire ispod Borja planine. I ta planina drvetom je opustjela, snijega preko cijele godine nema, pa nema ni lipljena, a dok je bilo vječitog snijega na ovoj planini, bilo je dosta lipljena.

Blatnica, pritoka Usore, izvire ispod planine vječito prekrivene snijegom, pa ima lipljena.

Neretvine pritoke: Bijela, može opstati lipljen, jer izvire ispod masiva Prenja, vječito pokrivenog snijegom. I u Neretvi ispod sliva Bijele, u dužini od oko 50 metara nađe se po koji lipljen.

Ljuta i Rakitnica — ljeti vrlo male, navodno izviru ispod planina vječito prekrivenih snijegom. Ispod njihovih ušća u Neretvu, u dužini od oko 100 do 300 metara nađe se po koji lipljen, dok ga u drugim predjelima Neretve nema gotovo nikako ili tek po koji komad, i to rijetko.

Ova lična zapažanja su tačna, a može ih svaki ribolovac bez po muke ispitati i uvjeriti se u tačnost.

Misleći o ovome kao laik za poznavnje života riba, naročito lipljena, razmišljao sam često, zašto su se umjetna mrijestilišta lipljena pokazala neuspješna na onim mjestima, koja naizgled imaju sve idealne uslove za uspjeh.

Da li se ovaj neuspjeh može pripisati navedenoj činjenici, tj. da su građena na vodi u kojoj preko cijele godine nema snježanice (vode od topljenog snijega)?

Zašto mrijestilišta lipljenske mladi u SR Sloveniji imaju uspjeha?

Da li je razlog veća stručnost slovenačkih ljudi ili je razlog taj, što su im mrijestilišta izgrađena na vodi miješanoj sa snježanicom?

Prenos lipljenove mladi iz Slovenije u Bosnu i Hercegovinu pokazao se do sada vrlo nerentabilnim i uglavnom jalovim, jer je mlađ, iako je dovezen najbržim sredstvom i putem, mahom ugibao. Po mojim informacijama najviše onda, kada se je dodavala ili mijenjala voda iz običnih rijeka i česama.

Mene kao laika ovo mnogo interesuje, jer znam da se troše velika novčana sredstva, a uspjesi su vrlo, vrlo mali ili skoro nikakvi.

U koliko se pak dokaže, da su navedena zapažanja tačna, svakako će se poduzeti odgovarajuće mjere, da se poribljavaju samo one rijeke koje budu imale sve uslove za to.